

7. Психологічні засади організаційного розвитку: монографія / за наук. ред. Л. М. Карамушки. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 206 с

8. Колесніков Г. О. Менеджерський словник. Київ: Професіонал, 2007. – 288 с.

9. Кулиняк І.Я. Напрями розвитку підприємства в умовах динамічного середовища / І.Я. Кулиняк, Л.Р. Прийма, О.Г. Шпак // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2012. – Вип. 3 (37). – С. 55–58.

10. Ілляшенко С.М. Концептуальні засади маркетингового прогнозування стратегічних напрямів науково-технологічного інноваційного розвитку України на основі експертних оцінок / С.М. Ілляшенко // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2010. – № 668. – С. 68-74.

11. Шипуліна Ю.С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / Ю.С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – Т. 1. № 4. – С. 103-112.

7.2 Місце інноваційної складової у забезпеченні економічної безпеки підприємства

Умови гострої конкурентної боротьби, кризові явища в економіці та пов'язані з цим процеси зубожіння населення, а також переділ ринків збуту викликали появу та розвиток агресивних методів ведення бізнесу. В таких умовах суб'єкти економіки вимушені відстежувати негативні тенденції ринку, контролювати процеси, що здійснюються у зовнішньому та внутрішньому середовищі, більш уважно стежити за показниками діяльності власного підприємства, ініціативами конкурентів та багатьма іншими чинниками, що забезпечують безпеку бізнесу. На перший план виходять проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств.

Проблема забезпечення безпеки з часом набуває все більшої популярності. А. Маслоу - американський психолог, засновник гуманістичної психології, виділяв безпеку як одну з основоположних базових потреб людини, основну передумову виживання людства. За часи розвитку наукової думки теорія безпеки зазнала більшої деталізації та набула значно ширшого кола застосування. Розвиток теорії безпеки став закономірним наслідком

розвитку суспільства. Сьогодні «безпека» є міждисциплінарною категорією, що дозволяє тлумачити її дуже широко.

Особливої зацікавленості викликає наразі теорія економічної безпеки підприємства як одна з обов'язкових умов підтримки стійкого економічного і соціального розвитку країни, мінімізації ймовірності виникнення соціальних, трудових, міжнаціональних та ін. конфліктів, здатних загрожувати безпеці держави.

Економічна складова, створюючи матеріальну основу безпеки суб'єкта в цілому, стає наслідком реалізації загроз будь якого характеру (економічних, політичних, соціальних, технічних, екологічних, військових та ін.) та забезпечує життєдіяльність суб'єкту.

Система економічної безпеки підприємства обумовлена взаємодією різних факторів і повинна бути націлена на протидію як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам. Згідно загальноприйнятого підходу стан економічної безпеки підприємства забезпечується ступенем впливу трьох груп факторів:

- функціональних складових, що формуються у внутрішньому середовищі підприємства;
- дією зовнішніх чинників негативного характеру;
- якістю організації роботи служби безпеки підприємства.

Схематично вплив складових, що формують економічну безпеку підприємства, представлено на рис. 7.5.

Аналіз умов ринкової взаємодії суб'єктів економіки доводить, що інноваційна безпека підприємства стає вагомим елементом його економічної безпеки. Закономірним наслідком конкурентного суперництва є високий ступень невизначеності, швидкі зміни переваг споживачів, різкі коливання попиту, швидкоплинність модних тенденцій та прискорення морального старіння продукції. Запорукою комерційного успіху підприємств у таких умовах стає постійне генерування ідей, впровадження інноваційних рішень, оновлення техніко-технологічної складової виробничого процесу та активізація інноваційної діяльності підприємства в цілому. Чинники інноваційного розвитку формують окремий блок зовнішніх умов та внутрішніх механізмів, що створюють підсистему інноваційної безпеки підприємства, яка потребує додаткового деталізованого розгляду.

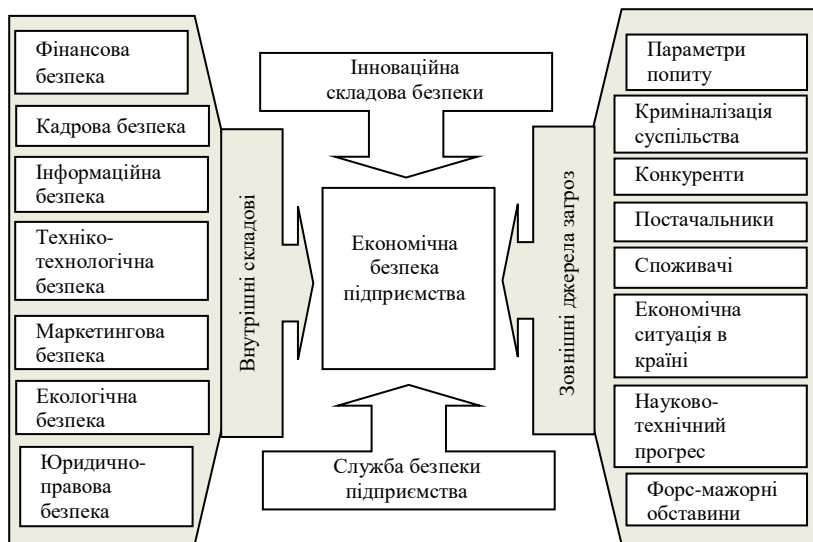

Рисунок 7.5 – Фактори формування економічної безпеки підприємства [Авторська розробка]

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо аспектів розгляду проблем забезпечення економічної безпеки підприємств свідчить, що у розумінні позицій авторів чітко відстежуються дві концепції. Перша базується на розумінні загрози та відсутності її впливу, друга – на діяльності суб'єкта щодо створення умов безпеки [1, с.16]. Тобто сутність економічної безпеки підприємства переважно розглядається:

- як здатність підприємства протистояти загрозам;
- як комплекс заходів щодо нейтралізації загроз.

Аргументуючи погляди на зміст визначення «економічна безпека підприємства», автори дотримуються позицій пасивного або діяльнісного підходу. Переважна більшість авторів головну увагу у створенні безпечних умов акцентує на захисних функціях підприємства та протидії загрозам (Гусев В., Доленко Л., Дьомін В., Кузін Б., Ковальов Т., Андрощук Г., Крайнев П., Сухорукова Т., Бендіков М., Євдокимов Ф., Шликов В., Могільний А., Іванов А., Гладченко Т., Войнаренко М., Яременко О., Ільїн А., Станкевич В., Лобан Л., Молчанова О., Алієв Т., Колосов А., Рибнікова Н., Башинська І., Фалович А. та багато інших. Тільки невелика кількість

дослідників (Соловйов А., Прокопшина О., Димова І., Лоханова Н.) вказують, що безпека існує при відсутності загроз. На наш погляд, це декілька спрощений підхід, але він певним чином вказує не тільки на необхідність здійснення та розвитку захисних функцій підприємства, але й на важливість врахування умов виникнення загрозливих чинників. Не можна не погодитися у цьому контексті з авторами А. О.Тендюк та Л. В. Стрижеус, які стверджують, що «поняття «безпека» в більшій мірі визначається не захищеністю від зовнішніх впливів, а внутрішніми властивостями системи певного рівня: стійкістю, рівновагою, надійністю, емерджентністю, – які забезпечують недопущення формування умов, за яких система потребуватиме захисту від реальних та потенційних дестабілізуючих впливів» [19]. Привертає до себе увагу та набуває особливого змісту саме вказівка на недопущення формування потенційних дестабілізуючих впливів в контексті забезпечення інноваційної безпеки підприємства.

Інновації для суб'єктів економіки сьогодні відіграють вирішальну роль у формуванні конкурентних переваг та є чинником забезпечення високої репутації. Як свідчить світовий досвід, саме інновації є умовою економічного зростання. Вони є фундаментом інноваційної безпеки.

У розуміння руху підприємств за інноваційним напрямком сьогодні вкладається нова філософія, яка ґрунтується на активності і динаміці розвитку і несе в собі суттєві як позитивні фактори так і загрози та небезпеки [5]. З одного боку, інновацією є впровадження у процеси виробництва та управління нових розробок стосовно продукції, технології виробництва, механізмів збуту, принципів управління та ін., здатних сприяти збільшенню результативності діяльності підприємств та закладів, а також підвищенню ступеню задоволення потреб споживачів. З іншого боку, поширення впровадження у виробництво об'єктів інтелектуальної власності і розробка на їх основі нових товарів значно активізують:

- загрозу застарівання існуючих продуктів;
- виникнення нових потреб у покупців;
- зміну смаків і уподобань споживачів;
- скорочення життєвого циклу товарів;
- посилення конкуренції [4].

Тому стан інноваційної безпеки сьогодні слід розглядати як баланс результативності, що планується досягти при запровадженні

інноваційного проекту та загроз і небезпек, пов'язаних з науково-технічними розробками, станом технологій та технологічним рівнем, на якому знаходиться підприємство, а також його готовністю до втілення таких розробок та технологій [5].

Переважає більшість дослідників розглядають інноваційну діяльність як середовище, в якому відбувається продукування знань і передача їх до виробничого та комерційного секторів економіки [15, с. 58], а інноваційну безпеку підприємства сприймають як одну з функціональних складових економічної безпеки. Такий підхід декілька спрощує місце та роль інновацій у забезпеченні сталості підприємства. Інновації у діяльності підприємства сьогодні - це комплекс додаткових можливостей стимулювання його діяльності, а також ціла низка додаткових умов, що значно її ускладнює. Перелік основних чинників внутрішнього та зовнішнього формування, що супроводжують інноваційні процеси, наведений у таблиці 7.3.

Перелік чинників, що наведений у табл. 7.3, не претендує на повноту, але містить показники, що здатні чинити дію на інноваційну безпеку підприємства та дозволяє зробити висновок про неоднозначний вплив інновацій на фінансові результати господарювання, а також про існування множинного зв'язку між інноваційною діяльністю та економічною безпекою підприємства [10, с. 229].

Інноваційна безпека формується у внутрішньому середовищі підприємства та залежить від прогресивності поглядів, бажання та спроможності щодо втілення інноваційних ідей керівництвом підприємства, а також від ступеню креативності мислення представників функціональних структур. Безпосередній вплив на інноваційну безпеку підприємства чинять зовнішні чинники, що формують певний комплекс факторів економічного ризику, дія яких здатна призвести до зниження загального рівня показників економічної безпеки підприємства. Але, як вірно відмічає С. Лобунська, «відсутність інновацій в діяльності підприємства сама виступає фактором неабиякого ризику та загроз для підприємства» [11, с. 55].

Отже, інноваційна діяльність є необхідною та обов'язковою умовою виживання та розвитку підприємства в ринкових відносинах. При цьому її результативність прямо залежить від того, наскільки точно зроблена оцінка й експертиза ризиків, а також від того, наскільки адекватно визначені методи управління ними [3]

Таблиця 7.3 - Вплив інновацій на діяльність суб'єктів економіки
[Авторська розробка]

Позитивний	Умовно-негативний
1. Надають можливість підприємству покращити або вивести на якісно новий рівень усі функціональні складові діяльності	1. Є фактором економічного зростання та зміцнення ринкових позицій конкурентів
2. Дозволяють отримувати конкурентні переваги шляхом випуску нових товарів або продукції покращеної якості	2. Формують підвищені вимоги споживачів щодо якості та асортименту продукції й послуг
3. Є джерелом формування потенціалу підприємства	3. Викликають скорочення тривалості життєвого циклу продуктів та, як наслідок, прискорюють моральне старіння продукції
4. Стимулюють творчу активність співробітників	4. Є об'єктом шахрайських дій з боку конкурентів
5. Формують імідж підприємства	5. Підвищують ризик фінансових втрат підприємства
6. Стимулюють НТП	6. Вимагають додаткових маркетингових витрат

У такому контексті інноваційна безпека підприємства забезпечується пошуком оптимального співвідношення між доцільністю інновації та рівнем ризику від її впровадження (рис. 7.6).

Наразі найчастіше для оцінювання доцільності інновацій застосовують підхід, оснований на розрахунку їх ефективності. Для оцінювання ефективності інновацій на рівні підприємства застосовують широку систему показників, які об'єднують у три групи [12]:

- до першої групи належать показники, які характеризують виробничий ефект від застосування інновацій: приріст доходу від впровадження інновацій, приріст доданої вартості, економія від зниження собівартості продукції, скорочення витрат праці;

- до другої групи належать показники, що характеризують фінансову ефективність нововведень: приріст прибутку до сплати

відсотків і податків, приріст чистого прибутку, приріст загальної норми прибутковості продукції до сплати відсотків і податків, приріст чистої норми прибутковості продукції;

- до третьої групи належать показники інвестиційної ефективності інновацій: чиста теперішня вартість, індекс рентабельності інвестицій, норма рентабельності, строк окупності інвестицій.

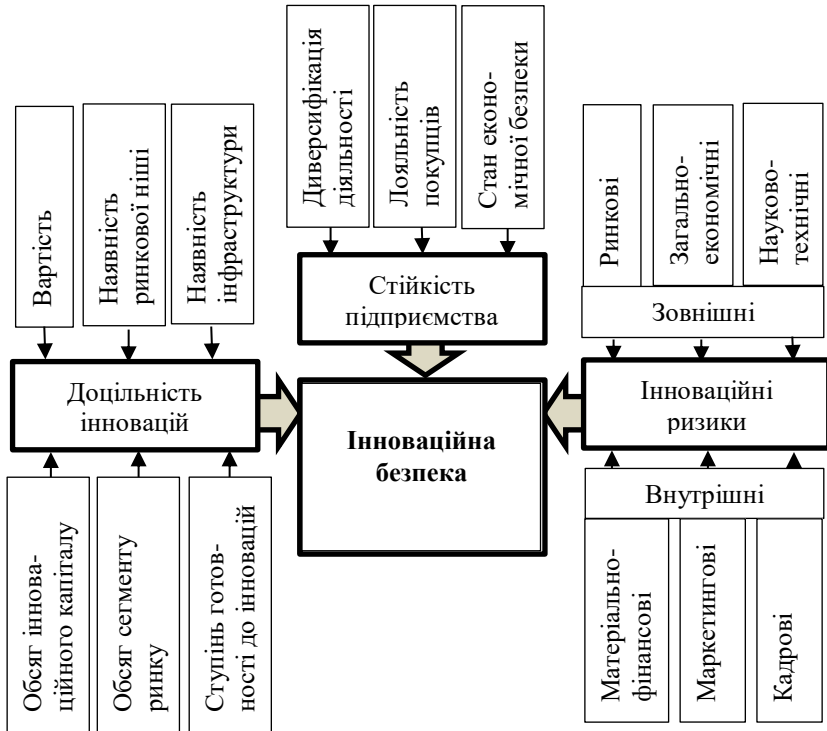

Рисунок 7.6 – Чинники формування інноваційної безпеки підприємства [Авторська розробка]

Оцінювання доцільності інновації тільки за показниками прямого економічного ефекту є обмеженим підходом, який не враховує дію інших не менш значущих факторів. Непрямими наслідками інноваційного розвитку є зростання рівня конкурентоспроможності продукції та підприємства, зміцнення його

ринкових позицій, підвищення лояльності покупців, зміцнення позицій бренду та, як наслідок, зростання вартості підприємства. Крім того, слід підкреслити, що обов'язковою умовою інноваційного розвитку є наявність умов для неї.

Якщо непрямі наслідки інноваційної діяльності є бажаними, то прогнозування прямого економічного ефекту та наявність умов для інноваційного розвитку – це обов'язкові вимоги, що висуваються до проектів. Отже, доцільність інновацій може бути визначена за такими обов'язковими критеріями, як:

- вартість інновації;
- наявність ринкової ніші для інноваційного продукту;
- наявність інфраструктури, відповідних потужностей для впровадження інновації;
- об'єм інноваційного капіталу;
- об'єм сегменту ринку;
- ступінь готовності підприємства до впровадження інноваційних проектів (наявність технологій, кваліфікаційний рівень персоналу, можливості інноваційних змін).

Серйозною проблемою у забезпеченні інноваційної безпеки підприємства стає визначення комплексу факторів ризику, об'єктивне оцінювання імовірності настання яких та розробка заходів щодо нейтралізації їхньої дії здатні мінімізувати негативний вплив та забезпечити підприємству умови для економічного зростання. Ризики, що потребують обов'язкового аналізу, можуть мати самі різні джерела виникнення, можуть бути наслідком свідомих або несвідомих дій певних осіб, здатні формуватися як у зовнішньому середовищі (розвиток НТП, дії конкурентів), так і всередині підприємства.

Дослідники виділяють кілька видів ризику, найбільш характерних для сучасних умов інноваційної діяльності [3]:

1) Ризики, пов'язані з недостатнім обґрунтуванням вибору пріоритетів економічної та ринкової стратегії підприємства, помилки у оцінюванні перспектив підприємства на ринку, його фінансової стійкості.

2) Ризики помилкового вибору інноваційних проектів. Причинами виникнення такого ризику може бути вірогідніший характер отримання кінцевих наукових результатів, прорахунки у плануванні, розробці та запровадженні інноваційного проекту, його

вартості, строках, якісних характеристиках та цінності отриманого результату [5].

3) Ризик незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування. Виникнення такого виду ризику можливо у випадках недоотримання коштів для розробки проекту, помилкового вибору джерел фінансування та інше.

4) Ризик невиконання договірних ініціатив, пов'язаний з якістю виконання договірних зобов'язань контрагентами.

5) Маркетингові ризики, пов'язані з готовністю ринкового середовища до сприйняття цієї інновації, наявність прихованого попиту чи очікування ринку. Джерелом такого ризику може стати недостатній рівень професіоналізму маркетингових служб підприємства, а також мінливість ринкового середовища.

6) Ризики, пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності, що особливо актуальні для підприємств, які займаються інноваційною діяльністю. Причина виникнення такого виду ризику виходить з недосконалості патентного законодавства.

7) Ризики конкурентного середовища, такі як поява нових гравців на ринку, непередбачені дії конкурентів, різка зміна їх стратегії на ринку. Окрему загрозу інноваційній безпеці підприємства чинять дії конкурентів, такі як заволодіння конфіденційною інформацією, крадіжки ідей, шахрайські дії.

8) Кадрові ризики, що є наслідком низької кваліфікації працівників кадрової служби, нестачею професійних кадрів та ін.

9) Загальноекономічні та політичні ризики.

Наведене групування чинників, що загрожують інноваційній діяльності підприємства свідчить, що інноваційна безпека за своєю структурою формується чинниками внутрішнього та зовнішнього походження, тому має дві основні групи загроз та небезпек – зовнішні та внутрішні, - які можна класифікувати наступним чином (табл. 7.4).

Уникнути повністю загрози в інноваційній діяльності неможливо, оскільки інновації і ризик – це дві взаємозв'язані категорії [8], але підприємство мусить передбачити та максимально нейтралізувати дію шкідливих факторів.

Суттєвим чинником на користь інноваційного розвитку є стан стійкості підприємства, який визначається здатністю системи щодо повернення до рівноважного стану по завершенні періоду впровадження інновацій. Це повинно відбуватися як у періоди

стійкого стану, так і під час трансформаційних змін [9, с. 111]. Економічна та інноваційна безпека підприємства мають двоспрямовану дію

Таблиця 7.4 – Умовний поділ загроз інноваційній безпеці підприємств за місцем їх виникнення [Авторська розробка]

Загрози інноваційній безпеці підприємства			
Внутрішні		Зовнішні	
Матеріально-фінансові	Брак фінансових ресурсів	Розвиток НТП	Швидкість впровадження інновацій
	Слабка матеріально-технічна база		Доступність бази патентів та наукових розробок
	Брак технологій		
Кадрові	Неготовність персоналу	Ринкові	Дії конкурентів
	Низька мотивація у генеруванні ідей		Зміна тенденцій попиту
	Опір менеджерів		Поява нових гравців
	Швидкість реагування на зміни тенденцій		
Маркетингові	Брак інформації про тенденції інноваційного розвитку	Економічні	Кризові процеси
	Помилки у прогнозуванні потреб споживачів		Зміна купівельної спроможності
	Перебільшення строків впровадження інновації	Ресурсні	Якість роботи постачальників
Інтелектуально-правові	Негативні результати НДР або відхилення результатів ОКР		Відсутність необхідних ресурсів
	Недостатній патентний захист	Політичні	Зміна законодавчої бази
	Слабкий захист комерційної таємниці		Зміна зовнішнього курсу

. Економічна безпека безпосередньо залежить від інноваційної безпеки підприємства як від однієї з складових, що її забезпечують. При цьому інноваційні процеси значно простіше впроваджуються у діяльність підприємств, які мають високий рівень економічної безпеки. Це не виключає доцільність інноваційної діяльності підприємств, що знаходяться у складному фінансово-економічному стані, але значно ускладнює їхню діяльність.

Таким чином, інноваційна безпека підприємства забезпечується перш за все збереженням стійкості шляхом врівноваження доцільності інновацій та їхньої ризиковості, яка визначається дією об'єктивних та суб'єктивних обставин зовнішнього та внутрішнього середовища при обов'язковому врахуванні поточного стану підприємства (його сталості), рівня конкурентоспроможності, рівня безпеки і т.п.

С.В. Лабунська в роботі [10, с. 302] підкреслює зв'язок між рівнем інноваційності діяльності підприємства та рівнем його економічної безпеки, пропонуючи до застосування інтегральний показник інноваційної спроможності підприємства, який представлено нею як функціонал інтегральних показників інноваційного потенціалу, бізнес-можливостей та рівня стійкості системи економічної безпеки підприємства. Таким чином, авторка поєднує:

- ресурсну складову інноваційного потенціалу в функціональних підсистемах (виробничого, фінансового, інтелектуального, ринкового та організаційного потенціалу);

- систему менеджменту підприємства з його здатністю впровадити та комерціалізувати як окрему інновацію, так і загальний процес інноваційних перетворень;

- рівень стійкості системи економічної безпеки підприємства, який визначається запасом його міцності

Тим самим С.В. Лабунська концентрує увагу на внутрішніх факторах інноваційної діяльності підприємства, що декілька нівелює дію комплексу зовнішніх складових інноваційної діяльності.

Грунтуючись на тому, що чинники формування інноваційної безпеки підприємства об'єднані нами за блоками: стан стійкості підприємства, наявність та вірогідність інноваційних ризиків та доцільність інновацій, рівень інноваційної безпеки підприємства може бути визначено як інтегральний показник (ІЕВ), що є

функціоналом інтегральних показників рівня ризику інновації, рівня доцільності інновації, рівня стійкості системи економічної безпеки підприємства з урахуванням коефіцієнтів значущості їх впливу:

$$IEB = F\{\alpha IR, \beta ID, \gamma IS\}, \quad (7.1)$$

де IR – рівень ризику інноваційного проекту; ID – рівень доцільності впровадження інновацій; IS – рівень стійкості системи економічної безпеки; α, β, γ – коефіцієнти корегування значущості функціональних показників.

При цьому, інтегральний показник ризику інноваційного проекту мусить включати як кількісні, так і якісні показники.

Таким чином, аналіз та узагальнення існуючих поглядів дозволяє визначати інноваційну безпеку як стан суб'єкта господарювання, обумовлений впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, що забезпечує стабільний розвиток підприємства за рахунок цілеспрямованої діяльності щодо впровадження прогресивних змін у всіх сферах функціонування підприємства на основі мінімізації ризиків та втрат від проявів загроз з метою отримання довгострокових конкурентних позицій на ринку, створення високого інноваційного потенціалу розвитку та зміцнення його економічної безпеки [2].

Список використаних джерел

1. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков. - М.: Издательство «Ось-89», 2007. - 208 с.
2. Діденко Є. О. Особливості формування інноваційної безпеки підприємства / Є. О. Діденко, Ю. С. Моторна // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/46.pdf
3. Дьяченко О.А. Инновационная складовая экономической безопасности предприятия / О.А. Дьяченко, Л.П. Артеменко // - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/13903/1/2014_4_Dyachenko.pdf
4. Интеллектуальная собственность – основа повышения конкурентоспособности продукции [Електрон. ресурс]. – Режим

доступу: <http://electrocontrol.net/intyellyektualnaya-sobstvyennost-osnovaprovishyeniya-konkuryentospособnosti-produkcii/> – Заголовок з екрану.

5. Кириченко О.С. Інноваційна безпека як невід’ємна складова економічної безпеки та ефективного проектно орієнтованого розвитку сучасних підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2012_1/part1/14.pdf

6. Косенко А.П. Экономическая оценка инновационного потенциала / А.П.Косенко, Д.Коциски, О.И.Маслак, П.Г.Перерва, Д.Сакай.- Монография / Под ред. проф. Перервы П.Г. и проф. Д.Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ „ХПИ”, Мишкольц.техн.ун-т, 2009. – 170 с.

7. Kocziszky, György Compliance risk in the enterprise / G.Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobielieva // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан. – Харків : НТУ "ХПИ", 2017. – С. 54-57.

8. Кравченко В. О. Інноваційний розвиток як основа економічної безпеки підприємства / В. О. Кравченко // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2013. - № 26 (205). – С. 122-131.

9. Куркін Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : Монография / Н.В. Куркін. – Д.: АРТ-ПРЕСС, 2004. – 452 с.

10. Лобунська С. В. Інноваційна діяльність підприємства як фактор ризику та умова зміцнення його економічної безпеки / С.В. Лобунська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка. - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/15950/1/46_297-304_Vis_725_Ekonomika.pdf

11. Лобунська С. В. Підходи щодо формування показника інноваційної спроможності в загальній системі економічної безпеки підприємства / С. В. Лобунська // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 39, 2012. – С. 55-59.

12. Литвин З. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства / З. Литвин // Економічний аналіз. - 2012. - Т. 11(2). - С. 316-319. –

13. Nagy, Szabolcs Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / S. Nagy, P. Pererva // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89.

14. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П.Г.Перерва, І.В.Гладенко, А.В.Косенко, М.М.Ткачов // Вестник Нац. техн. ун-та «ХПИ» : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2008. – № 18. – С. 105-110.

15. Пархоменко О.В. Інформація і знання в інноваційній діяльності / О. В. Пархоменко // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 9. - С. 57-65. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_9_9.

16. Перерва П.Г. Інтелектуальна власність як фактор підвищення конкурентоспроможності автомобільної продукції / П.Г. Перерва, Т. В. Романчик // Гармонізація законодавства України з питань інтелектуальної власності щодо законодавства Європейського союзу : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 13-14 вересня 2013 р. : зб. наук. праць – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – С. 172-177.

17. Перерва П.Г. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності / П.Г.Перерва, С.Нарі, Szabolcs Nagy, Т.О.Кобелева // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94.

18. Романчик Т. В. Економічна безпека підприємства: функціональні аспекти / Т. В. Романчик // Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації», Запоріжжя, 30-31 березня 2017 р. : тези доповідей. – Запорізький національний технічний університет. – Запоріжжя : «Просвіта», 2017. – Т. 2. – С. 372-374

19. Тендюк А.О. Екологічна безпека регіону як вагома складова Національної безпеки України / А.О.Тендюк, Л.В. Стрижеус [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Tendyuk_Strizheus_15.pdf

20. Управління інноваційною складовою економічної безпеки : монографія у 4-х томах / за ред. д.е.н., професора Прокопенко О.В. (гол. ред.), к.е.н., доцента Школи В.Ю., к.е.н. Щербаченко В.О. — Суми : ТОВ «Триторія», 2017. — Т. III. Управління інноваційним базисом фінансової та інвестиційної складової економічної безпеки. — 290 с.